

Johann Hermann Benner

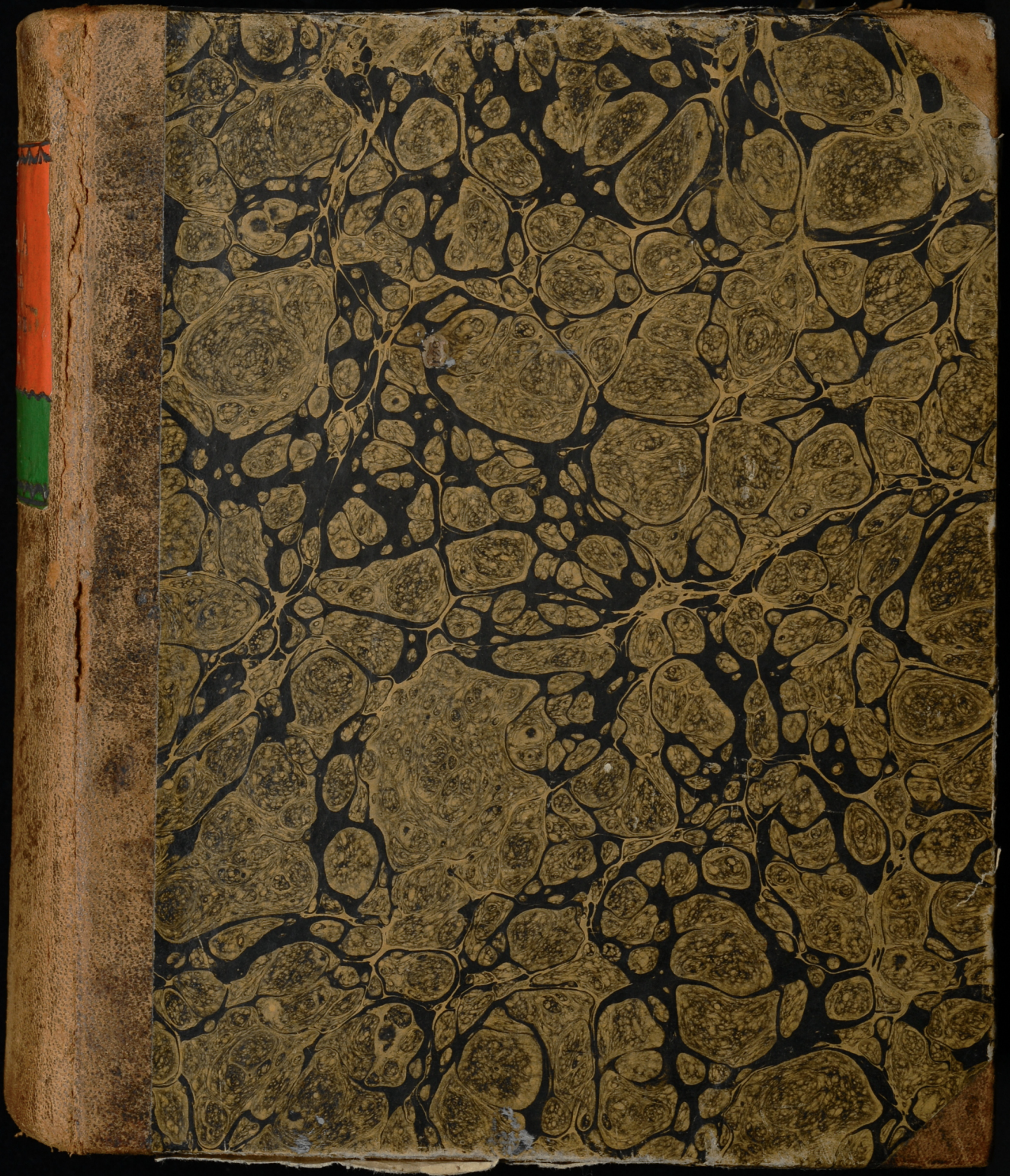
**Io. Hermannvs Benner SS. Theol. Prof. Ord. Et Lycei Gissensis Paedagogiarcha
De Censvra Richardi Bentleii In Horat. Carm. I. I. Pavcvla Delibat Et Orationem
Pvblcam In Illvstri Paedagogio Gissensi Ill. Id. Sextiles A. MDCCXLI. Habendam
Significat**

Gissae: Ex Officina Mvlleriana, [1741?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn875972985>

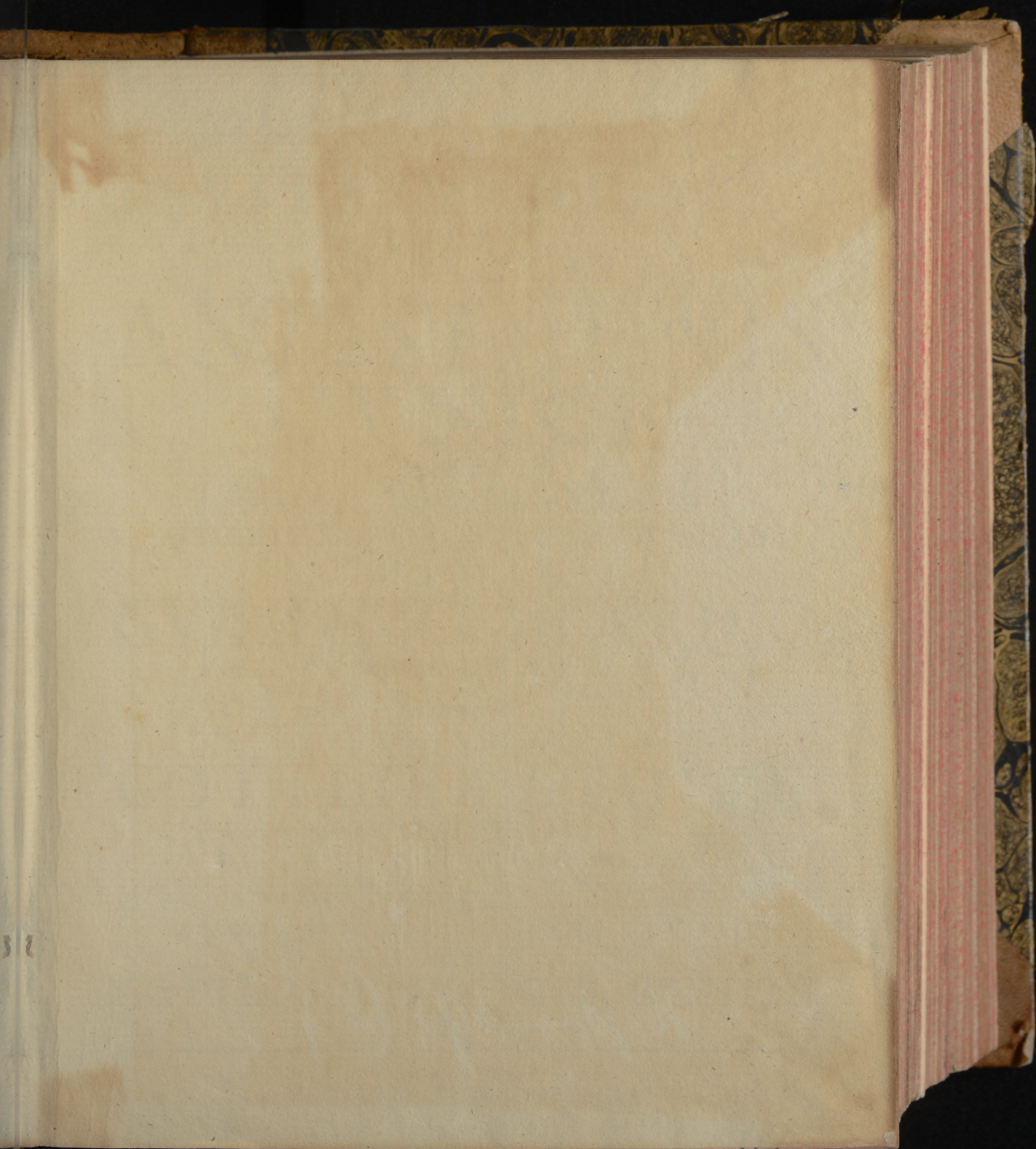
Druck Freier Zugang

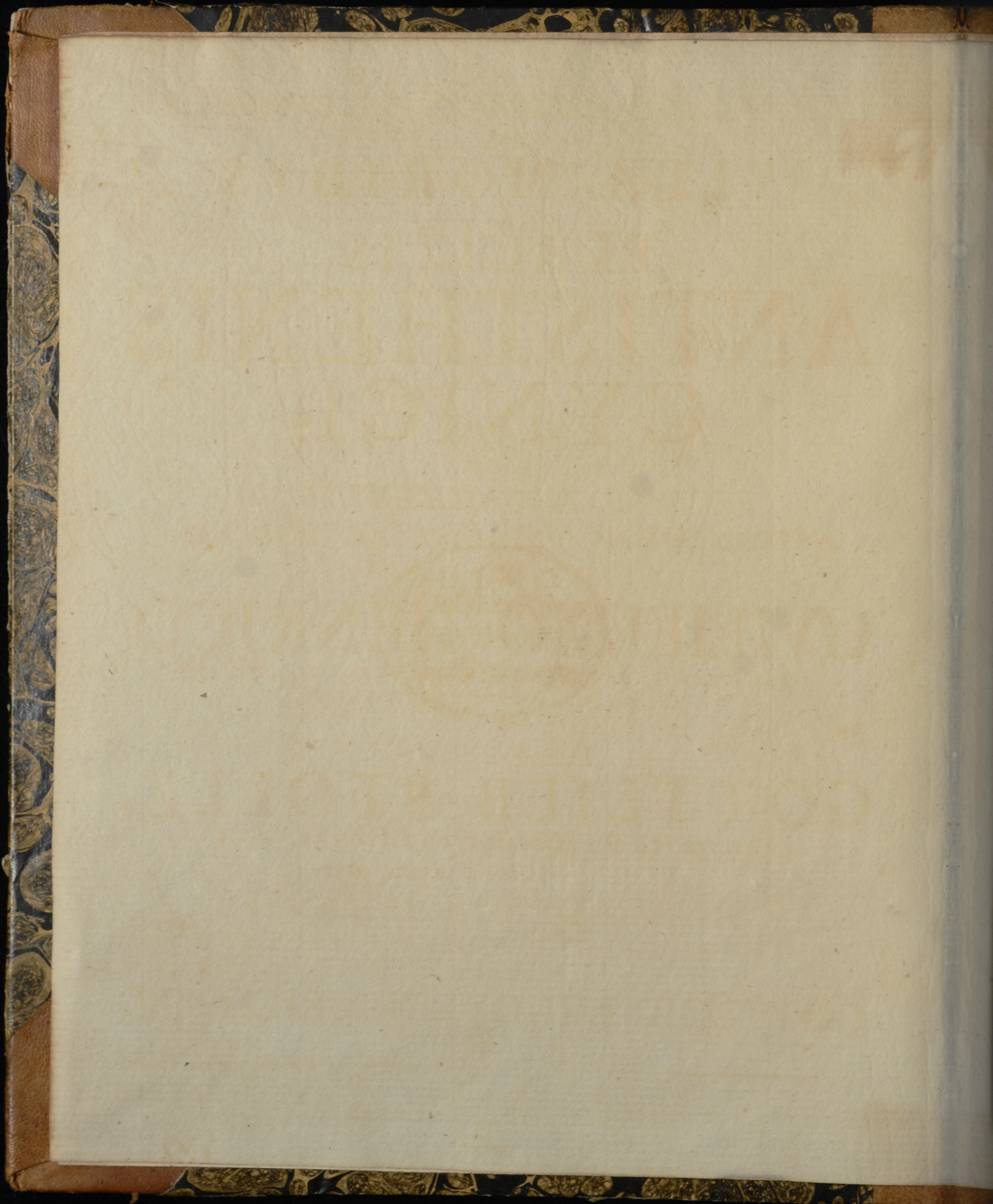

K. p. - 395 (S.)
K. p. - 395 (S.)

124
IO. HERMANNVS BENNER

SS. THEOL. PROF. ORD. ET LYCEI GISSENSIS

PAEDAGOGIARCHA

DE

12
CENSURA
RICHARDI BENTLEII

IN HORAT. CARM. I. 1.

PAUCVLA DELIBAT

ET

ORATIONEM PVBLICAM

IN ILLVSTRI PAEDAGOGIO GISSENSI

III. ID. SEXTILES

A. cl^o l^o ccxli.

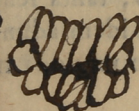
HABENDAM

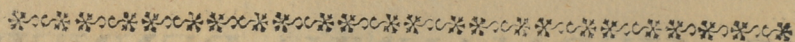
SIGNIFICAT.

GISSAE,

EX

RIANA.

§. I.

Quam libenter hoc officio defungor, tam parum mihi vel temporis, vel cogitationis ad illud exsequendum suppetit. E sanctiori disciplina non desunt, quae nec inutilia, nec aliorum detrita studiis, adferri possint: si modo tale foret hoc negotium, quod ad gymnasii cathedram potius, quam ad sublimiores Musas referri deberet. Quare intra hunc orbem *Lycei* nostri me continebo, et quicquid ubi fuerit, non cogitate meditateque, sed quasi furtim, et inter curas meliores interceptum, attingam.

§. II.

RICHARDVS BENTLEIVS, vir et ingenio maximus, et criticae rei ferme princeps, post scriptores alios, ad HORATIVUM quoque FLACCVM se contulit: quem splendida indutum veste, aliquoties, AMSTELÆDAMI, ex officina WETSTENIORVM prodire iussit. Cum primum eius animadversiones mihi perlustrare contigit; illico subiit animum, quod CICERO dixit in *Pisonem*: *te non Aristarchum, sed Phalarim grammaticum habemus, qui non malis versibus notam adponat, sed Poëtam ipsum ferro persequatur.* Quod tamen ita velim accipi, ut *Anglo* celeberrimo tunc etiam, cum ultra modum sapit, plerumque et ingenii gloria, et doctrinae principatus relinquatur. Hoc enim magnis fere ingenijs proprium esse puto, ut supra vulgum abeant, lapsu interdum haud indecoro. Prima illius in HORATIVUM censura est eiusmodi, quae nulli antea mortalium venerat in mentem. Scripsit autem VENV-SINVS vates: *Carm. lib. 1. od. 1. 3.*

*Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse iuvat, metaeque feruidis
Euitata rotis palamque nobilis
Terrarum dominos euehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergemini tollere honoribus,
Illum, si prope pendit horum*

Hic male BENTLEIUS habet nostrum, quod ab hominibus doctissimis, tanta sententiarum varietate, in hunc locum disputatur. Quin et idem adunc prope naso suspendit, quicquid vsquam ad tuendam FLACCI mentem excogitatum inuenitur. Verba eius sic habent:

habent : Iam quaeritur HUNC et ILLUM unde pendeant ? et cuiam
 verbo connectantur ? aut enim haec structura est : iuuat hunc, il-
 lum, aut ista est : euehit hunc, illum : aut illa denique, Dimoveas
 hunc, illum : nihil est quartum : et tamen nulla ex his tribus con-
 structio rite procedit. Etsi enim ; postrema forte prae aliis tibi
 arriserit ; nunquam, inquis, dimoveas hunc, amplissimis honoribus
 auctum ; illum totius Africae praedia possidentem, ut mutato vi-
 tae instituto mercatores esse velint. An vero ? profecto haud
 stulte sapiunt, si nolunt se tot et tantis periculis sine causa exponere,
 neque dubio mari opes quaerere, quas domi iam affatim habent.
 Quid quaeso, hic tam mirum ? Metuendum credo erat, ne Pompeio
 quis vel Caesari vel Crasso persuaserit, ut relictis rebus omnibus
 mercaturam exercerent. Qua in re iam SCALIGERVM et IANVM
 RVTGERSIVM ducēs habuit. Pergit, interiectis quibusdam, ad al-
 terum, in quo verbum iuuat tam ad hunc quam ad illum referrī
 iubetur. Ibi vero nihil sanum esse putat, ac leges grammatico-
 rum omnes hanc violentiam deprecari contendit. Causa haec est,
 quoniam, cum semel interfecta sit haec tota lacinia :

- - metaque feruidis
 Euitata rotis, palmaeque nobilis
 Terrarum dominos euehit ad Deos,

iam non amplius integrum aut vati sit, aut interpreti, ut ditio-
 nem t̄s iuuat ulterius porrigat. Quare fieri non posse, ut sequen-
 tia hunc et illum suspendi ab eodem verbo queant, quod orbem
 suum intra hunc ambitum : Sunt - quos curriculo puluerem Olympi-
 cum collegisse iuuat iam absoluerit. Haec ille secum agitans, haud-
 quaquam diutius sibi temperat, sed tanquam HORATII genio ad-
 flatus, ita rescribendum imperat :

- - metaque feruidis
 Euitata rotis, palmaeque nobilis
 Terrarum dominos EVEHERE ad Deos.

§. III.

Duo sunt quae sibi consecutus videtur, ANGLORVM littera-
 tissimus. Primo se consuluisse arbitratur verborum structurae,
 atque effecisse, ut poeta rectius ad grammaticam, et minus im-
 pedire loquatur. Namque vox iuuat nunc demum, BENTLEIO
 iudice, sola, et legitime, regnat, neque ab illo euehit amplius
 turbatur; hoc modo : Quosdam iuuat curriculo colligere puluerem
) (2 Olym-

Olympicam, et *meta* (iuuat) quae nobilis est *euehere* (tam nobilis ut *euehere* possit) *terrarum dominos ad Deos*: hunc (iuuat) *si mobilium* - illum (iuuat) *si proprio* cet. Deinde miram esse putat elegantiam, quae hoc pacto data vel reddita fuerit HORATIO, si figuram suauissimam, graeco quae fonte cecidit, in eius carmine exosculemur. Illa talis est, ut habeas illic: *nobilis euehere*, sicut apud eundem *Carm. l. XII. 25.* legitur: *nobilis superare*, et sexcenta huiusmodi apud alios.

§. IV.

Haec ingeniosissime inuenta, et comprobata doctissime, si quis non videat; parum in LATIO se versatum esse fateatur. Quodsi vero cogitemus, neque *necessitatem* viro summo, neque *auctoritatem* vllius codicis, talia suggessisse; quid reliquum est, nisi ut veterem sententiam HORATII, nouam BENTLEII, esse dicamus. Codicem suffragari nullum, ipse neque voluit diffiteri neque potuit. Suum ipsi pro codice fuit ingenium, pro teste voluntas. *Necessitatis* autem adfuisse nihil, facile perspexeris.

§. V.

Fac enim, hanc esse vatis nostri mentem, ut verbum *iuuat* tam large communicari per tractum poematis oporteat, quam critico tum isti, tum aliis videtur: an vero insolitum est, in sacris atque profanis scriptoribus, ut *sequens aliquid ad longius remotum potius, quam ad propius, referatur?* admodum hospes sit in utroque genere, si quem illud fugiat; quod et omnium minime fugere poterat BENTLEIUM. Quid autem fiet de pluribus HORATII locis, illum si *canonem* conticescere iubebimus? Vnicum, breuitatis causa dabimus: *Carm. l. XVI. 9.*

*Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aequae, non acuta
Sic geminant Corybantes aera,
Tristes ut irae.*

Hanc lectionem omnes ad vnum codices adprobant. Quocirca tanto erit aptior ad id quod volumus comprobandum; nihil enim moramur eiusdem critici falcem, quae in istam quoque sermonis segetem sat fidenter involavit. Ecce ibi *apodosin*: *tristes ut irae*. Proxime praecessit: *Corybantes non sic geminant aera*: atqui cum illo connecti non potest: *tristes ut irae*, nam ita non est, quae
con-

concutit aera. Connectendum igitur est cum eo, quod remotius ante recessit: *Apollo et Bacchus nomi aequae mentem quatunt sacerdotum, ut irae tristes eandem percellunt.* Quin et solui scriptores ad hanc legem se componunt. CORNELIVS NEPOS *Miltiad. V. 1.* *Nulla ciuitas Atheniensibus auxilio fuit, praeter Plataeenses, ea mille misit militem.* Ea non ad Plataeenses, sed ad ciuitas relatum est: nisi malis ibi Plataeensium, uti MORELLAMBINVS. §. VI.

Neque illud, ut opinor, inter difficilia vel admodum notatu digna enumerari debebat, quod verbum *inuat*, in eadem periodo, modo personalis verbi, modo impersonalis potestatem habeat. De verbis enim impersonalibus quid sentiendum sit, exposuit PERIZONIVS ad *Sanctii Minervam p. 87, et 264.* Poetis autem non est praeter consuetudinem, ut ea quoque verba, quae pro impersonalibus nunquam habita sunt, aliter atque aliter in eadem sententia cum vicinis confocient; sicut est apud VIRG. *Aen. 11. 74.*

Hortamur fari, quo sanguine cretus,

Quidne ferat, memoret; quae sit fiducia capto.

Ibi verbo *hortamur* primo infinitiuis subiicitur, deinde eadem in serie coniunctiuis, memoret.

§. VII.

Tam vero, si ratio suppetat commodior, qua carmen HORATII difficultate quam fingunt, liberetur; vix vllum fore puto, qui medicinam tam praecipitem adhibeat, quam adhibitam videt ab Anglorum Aristarcho. Hoc ut efficiam, id mihi concedi velim, quod res ipsa largitur. In eo videlicet est HORATIVVS, ut imitatione PINDARI, cuius reliquias huc pertinentes a SEXTO EMPIRICO seruatas, feliciter huc attulit BENTLEIVS, in vestibulo carminum suorum exponat, quodnam vitae genus ab vnoquoque pro *summo, ac beatissimo habearur?* Qua in re HORATIVVM imitatur ipsum PERSIVS *Sat. V. 52.* et Serenissimum nomen, princeps MAVRITIVS, praefatione ad poeticam. Nec absurdum esse MARONEM, ex libro *Georg. 11. 503,* constabit. Poetae, si *summum quiddam et beatissimum* dicere volunt, eum qui id affectus sit, *Diis parem esse, interdum etiam in caelo esse* dictitant. De quo consule, si placet, ERASMI *Chiliades,* et quae ad PETRONIVM, *Satyr. cap. 132.* annotauit DOVZA *fil. GE. ERHARDVS,* et BYRMANNVS: GROTIUS item ad *Matth. XI. 23.* Nolter ipse, *epist. 1. XV 11. 33.*

Res gerere, et captos ostendere ciuibus hostes,

Attingit solium Iouis, et caelestia tentat.

CATVLLVS p. m. 17.

Ille mi par esse deo videtur,
Ille, si fas est, superare divos,
Qui sedens aduersus cet.

§. VIII.

Id quam verum est frequentari poetis, tam perspectum BENT-
LEIO fuit; quem in hoc genere velle monere, adeo ridiculum foret
vt nihil magis. Sed nescio, numquid non illud fraudi fuerit viro
maximo, quod putaret, HORATIVM, qui in hoc carmine diuites quo-
que in caelo locat, idipsum vere et ex animi sententia dixisse. Den-
que, ait, unde datum sumis, vt, qui magnam vim frumenti in horreis
suis occultauerit, continuo ea de causa ad Deos immortales euchi dica-
tur? Haud credideram tam facilem triticaeque ad superos viam. In-
dignum vero, si triparcos illos Vmuidios, Fufidios, Staberios, Opi-
mios et immundos Nattas iam Noster propter auri et frumenti aceruos
inter Deos hic collocet, quos in Satiris vix hominum loco aut numero
censuerat habendos. Numquam, mihi crede, sic Flaccus desipuit. Sed
nunquam et ego fuisse putem, qui sic FLACCVM desipuisset crediderit.
Quid enim? an ille suam hac ode sententiam dixit? an victoribus
Olympiae, vel Consulibus Romanis, vel CRASSIS atque POMPEIIS e-
pinicion aut encomion scribere suscepit? quis ita sibi indulgeat, vt
illud existimare possit? Id potius per totam hanc oden agit, vt quo
quisque studio ducatur, quod vitae genus optimum, sibi que beatissimum
existimet, proemii loco recenscat. Non HORATIVS idem sentit,
quod illi, quorum, opiniones enumerat, et quasi contemtum habet.
Vnicum quippe carmen lyricum, sicut in fine profiteatur, multo ipsi
potius, et sublimius, et gloriosius, et ad beatitatem nobilius est,
quam tota graecia cum ludis suis, et Roma cum fascibus, titulis,
statuis, praediis, et cunctis denique barbarorum regnis.

§. IX.

Quod si verum est, poetarum stilo inter Deos referri, qui ma-
ximum felicitatis apicem vel consecutus sit, vel sibi consequutus vi-
deatur; (§. VII. VIII.) iam dispiciendum erit, quid HORATIVS
dictum voluerit. Principio odae eos sibi proponit, quorum opinio
ex honoribus atque diuitiis summum quiddam atque beatum reperat.
Suasit poeticae lex, vt nominatim honores quosdam, eosque tunc
temporis in Graecia Latioque summos, commemoraret: par est ratio
de diuitiis. Itaque stilo poetico dicendum fuit: hunc enchit ad Deos,
illum

illum euehit ad Deos, quosdam euehit ad Deos. Mutato stilo eandem cogitationem sic expressit : *Me Diis miscent superis ; Ego sublimi vertice feriam sidera.*

§. X.

Prima igitur HORATII sententia haec est : *Quosdam, iam nunc satis honoratos, quippe principes ac dominos terrarum, tamen nescio quae cupido incescit ut Olympica palma donati, opinione hominum et sua, inter Deos relati, atque adeo summo felicitatis apice potiti videantur.* Ex quo patet, princeps hoc loco vocabulum esse : *euehit ad Deos*, id est summe beatos et magnos efficit : altera vox *innat* expolitionis causa accessit, neque adeo pro tali habenda est, quae totum sermonis tractum usque ad v. 11. vel vterius etiam, dirigat. Quod exinde praeterea colligitur, quoniam v. 29. vbi totius carminis apodosis incipit, eiusdem cogitationis memor, eandem phrasin bis adhibet : *me Diis miscent superis, et sublimi feriam sidera vertice.* Succedit alterum, istum in modum : *Hunc euehit ad Deos*, id est, ille, id quod summum et beatissimum putat, tunc demum consecutus est, *si populus Romanus tergeminis eum mactet honoribus.* Iam tertium sequitur : *Illum euehit ad Deos*, hoc est ille sensu suo maximus et felicissimus est, *qui praediis unde infinitas messes colligat, a fortuna donatus est.* Denique de se subiicit HORATIVS : *me illud vnice insignem et felicem efficit, si lyricus vates adpellari queam.* Quae, siue sententia, siue hyperbole, placuit etiam illustrissimo viro IVL. CAES. SCALIGERO; tantumque placuit, vt tales ab se mallet Odas componi, quales sunt illae FLACCI : *Quem tu Melpomene semel cet. et Donce gratus eram cet.* quam esse totius Tarraconensis regem.

§. XI.

Satis liquido hinc constare crediderim, quam parum vel *necessitatis*, vel *auctoritatis* induxerit BENTLEIVM, vt tantum sibi in alienum carmen indulgeret, quantum hoc ab omnibus putari debet, si rectus sensus in obliquum, et manifesta vocis integritas in voluntariam formam inclinetur. Nobiscum facere LAMBINVM et BERSMANNVM, non est quod moneam, res cum ipsa clamet, ac testes non desideret.

§. XII.

Vnum addere lubet. *Sublimi vertice sidera ferire*, quondam ita vertimus : *oloris instar in altos nubium tractus tendere.* Sic enim ipse de PINDARO canit HORATIVS *Carm. IV. ll. 25.*

Multa

*Mulca Dirceum leuat antra cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus.*

Accedit MARO, qui de fama, quam, MYRETO notante, de CALLIMACHO et HOMERO expressit, similiter canit, *Aeneid. V. 177.*
- et caput inter nubila sondit.

Dubitationem tollere videbantur, quae *Carm. II. XX.* de se ipse felicissime cantat Noster, ubi se in cycnum subito mutatum, ac per aethera sublime petentem, admiratur:

*Non usitata aut tenui ferar
Penna, biformis per liquidum aethera
Vates, neque in terris morabor.*

Sic et alibi *cycnus* vocari gaudet, *Carm. IV. III. 19. 20.* Sed propterea, quae §. IX. dicta sunt, hanc plane coniecturam explodo. Nihil ad poetae mentem est accommodatius, quam iste phraseos tam usitatae sensus, quem et OVIDIUS adprobavit, *Fastor. I. 209.*

*At postquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summos vertice Roma Deos.*

Ibi vertice summos Deos tangere, quid est, quam in ipsum felicitatis humanae culmen esse prouectum?

§. XIII.

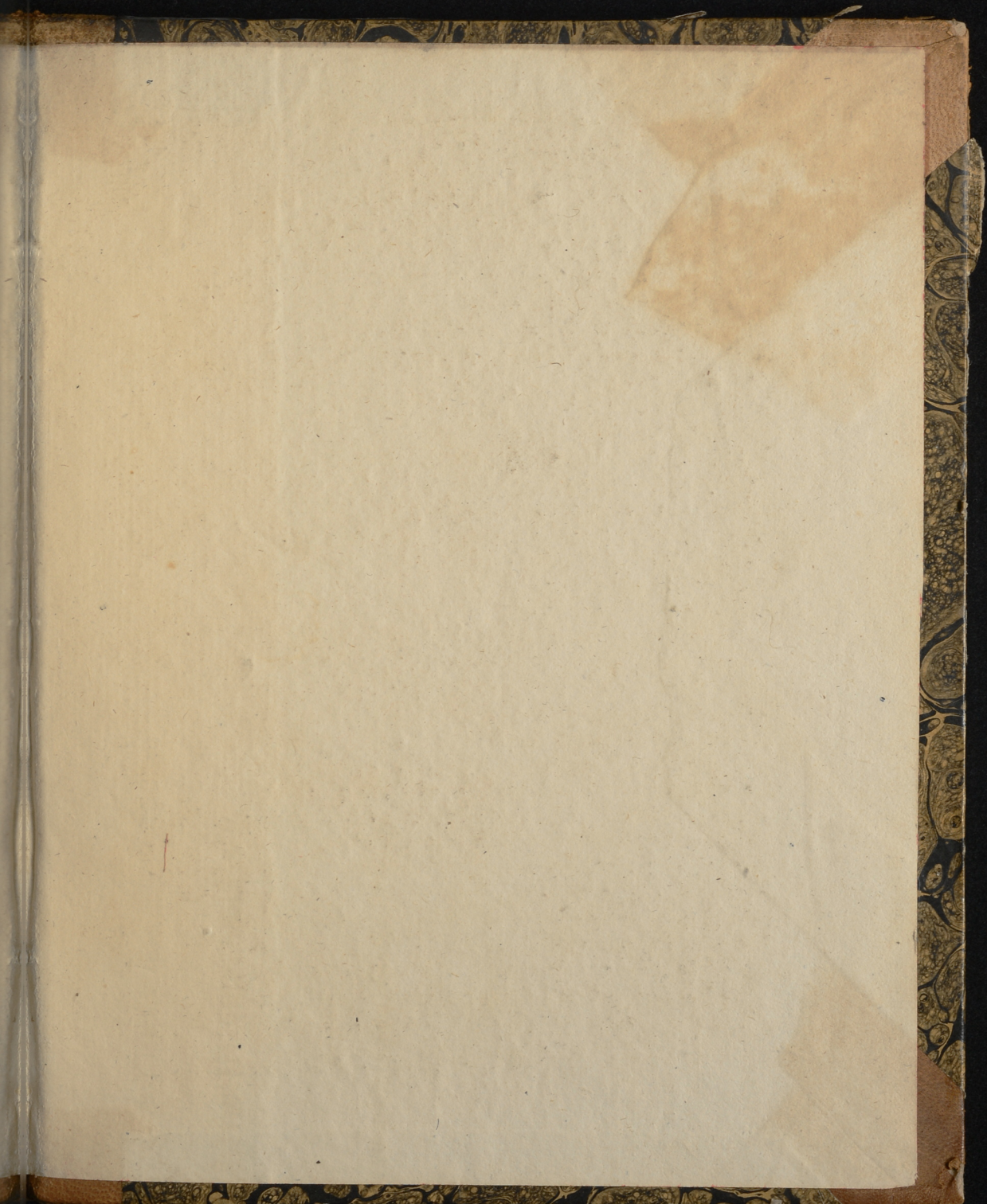
Sed iam praeter opinionem tantum his chartulis illeuimus, plus ut non capiant. Et tamen non nulla, praesertim ad eum locum, qui est *Carm. III. XVI. 37.* dicenda restabant. Quam misere enim HORATIVUS ibi multatus sit ab interpretum vulgo, BONDIO, MINELLIO, ceterisque, velim ut litteratus quisque, suis potius quam nostris oculis, non dicam alta meditatione, criticaque solertia, meriatur. Nos in scenam nunc producimus adolescentem ornatissimum,

PAVLLVM HENRICVM SCHEVEFLER,

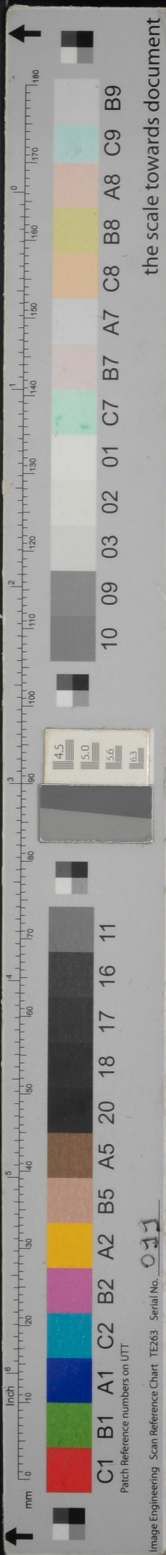
Rotenburga-Hassum,

quem PARENS optimus, SERENISSIMORVM HASSIAE PRINCIPVM *Rotenburgensis* et *Wanfridenusis*, a consiliis regundae patriae, vir et iurium, et publicae rei consultissimus, ante aliquot annos in disciplinam nostram dare dignatus est. In qua equidem sic bonis litteris, et philosophiae rudimentis, ac morum integritate tam brevi tempore profecit, ut magistris suis ex omni parte se probauerit. Neque dubium cuiquam esse debet, quin, isto si in tramite deinceps se conserauerit, spem de se conceptam sustinere ac tueri pro voto nostro queat. Is ad diem XI. Augusti oratione publica vires in dicendo suas experietur. Quod institutum, quemadmodum pulcherrimum ingenuaque mente vel in primis dignum est: ita non possumus quin publice ac sollempniter eidem adplaudamus, supremum rei scholasticae patronum venerantes, ut in hoc elegantioris litteraturae neglectu, qui nostram pro-dolor! patriam occupavit, ea clementissime sufficiat, quae ad Lycea magis in dies singulos ornanda, et aduersum voculas, despicatumque maleuolorum vindicanda, pertinet. Dabam Gissae

III. Id. Sextil. clō 15 cccxli.

the scale towards document

⚙ 5 ⚙

IURIBUS VETERUM PRINCIPUM REGALIBUS.

Od. XI, 183 — 186.

δ' ἔπα τις ἔχει καλὸν γέρας· ἀλλὰ ἔκηλος
μαχος τεμένη νέμεται, καὶ δαΐτας εἴσας
νται, ὡς ἐπέοικε δικαστόλον ἀνδρ' ἀλεγύνειν
τες γὰρ καλέεσσι

nt verba Anticleae, matris Ulyssis, in νεκυομαν-
s apud inferos oraculorum causa secundum poe-
ationem degeret. Quaesierat nimirum Ulysses ex
dudum mortuae piis manibus cum alia tum

ε δε μοι πατρός, καὶ υἱέος, ὃν κατέλειπον,
τι παρ κείνοισιν ἐμὸν γέρας, ἢ εἰ τις ἤδη
ρῶν ἄλλος ἔχει, ἐμὲ δ' ἔκ ἔτι φασὶ νέεσθαι;

etiam de patre et *de filio*, quem reliqui, utrum
ud illos meum munus, an aliquis iam virorum
eat, me autem non amplius dicant reverti?"

let itaque matris umbra locum supra laudatum,
otenus hīc vertendum esse duxi:

vero nondum quis habet pulchrum munus; sed
Telemachus dominia colit, et convivia aequalia